

НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ

ЕЗИКЪТ (тихо и дълбоко)

За думите, като обект и тема на сериозен разговор, напоследък си говорят единствено специалистите езиковеди. Някакси занимаването с думите се възприема, меко казано, несериозно, възтърничаво, на фона на другите важни проблеми, които стоят за разрешаване пред прагматично мислещия българин. Аз обаче ще ви занимавам малко с темата, заслужава си да поема този риск. Защото си мисля, че е важно (най-малкото) да уважаваме думите, с които израстваме, чуваме и възприемаме по определен начин, които определят нас, нашето световъзприемане и отношение към света. Думите са онова мъничко и „незначимо“ нещо, което незабележимо, но постоянно работи в нас и оформя нашите представи за нещата и за нас самите. Ще ви посоча само един пример.

Много пресен е „схоластичният“ спор (според, за съжаление, твърде популярната напоследък зам.-министърка на Социалното министерство д-р Татяна Василева) по повод промяната на терминологията в Проектозакон за изменение и допълнение на ЗЗРСИИ – тоест лицата с увреждания да изместят ли инвалидите или не. Слава Богу, депутатите в Социалната комисия предпочетоха да бъдат възприемани за унакомислещи – евроинтеграционно, и гадоха зелена светлина на **хората** с увреждания. А това е важно...

Неотдавна една преподавателка в елитно столично училище, по време на учебното междучасие, станала свидетел на момчешко сбиване. Между отделните юмруци и ритници се чули и епитети – „простак“, „говедо“, „инвалид“. Без да ви карам да си припомняте от уроците по литература що е това градация, този пример е много показателен за възприемането на думичката инвалид и у погресващото поколение българи. Учителката, която ми разказа тази случка, след като се намесила и укротила младежите, ги попитала дали смятат, че инвалид е обидна дума. Вероятно се досещате, че отговорът бил категоричен – да. И някакси увисват във въздуха твърденията на депутати (Иван Куртев, Светлана Дянкова и др.) и представители на съюзите на инвалиди, че „обществото ни реагира с доброжелателство и добронамереност към инвалидите“, че терминът инвалид „не носи нищо отрицателно, напротив“.

Езикът (и това не е измислено от мен) е нещото, което гори не просто създава представата ни за нещата, езикът формира реалността. И затова в конкретната ситуация е важно да говорим за хора, а не за инвалиди, ако искаме нашата реалност да са те – хората, тоест ние. И оттам да тръгнем да създаваме практики и нормативни текстове, които да служат на хората, да създават и гарантират възможности за техния пълноценен и достоен живот. А не да утвърждаваме думи, които маргинализират, противопоставят, отхвърлят хората, възпитават в агресия.

Всъщност с това въведение към голямата тема за думите и техните значения ми се ще да се подсетим как и защо употребяваме една дума, а не друга, какви реалности създаваме с нея и дали те са светът, в който искаме да живеем, в който можем да живеем – всички.

Валентина Воденичарова

Т Е М А Н А Б Р О Я

ЗА ДУМИТЕ И
ТЕХНИТЕ ЗНАЧЕНИЯ...

„Не вярвам, че мога да направя нещо дори за себе си...“

Това са твои думи, Виолета!

Защо не можеш да направиш нищо за себе си? Това е страшно! Ако ти, ако самата ти не можеш да направиш нищо за себе си, то с какво право очакваш другите да го правят! Всеки може! Повярвай ми! Само трябва да бъде дълбоко убеден в това. Трябва да вярва в себе си, независимо от това дали има крака и ръце, дали те му служат или са само за завършеност на екстериора, както аз съм го приела за моите крака.

А какво правим ние? Седим и се жалваме, че гържавата, че системата са калпави и не ни уважават. Седим и се оплакваме, че нямаме правата, които се полагат и на нас, така както и на всички останали. Седим и си повтаряме думичките на поета: „Като няма прокопсия, плюл съм в тая орусия!“. А нима не виждаме, че само с плюене по орусията не става! Система не се променя от само себе си! Някой трябва да я промени! И кой ще направи това за нас? Кой, ако не ние самите!

Аз съм на 44 години и също имам физическо увреждане. Аз също почти непрекъснато съм в инвалидна количка. Аз също съм прекарала детството си в Момин проход. Учила съм там, там са ме оперирали, там съм направила първите си стъпки с апарати и канадки. Но Момин проход не успя да убие у мен вярата в самата мен. Аз не се възприемам като самотна и нещастна жена, която е обречена да вегетира, затворена в дома си. Мен изобщо не ме стряска особеният поглед на хората. А и защо трябва да ме стряскат? Аз съм различна и това е факт. Но нима другите, които нямат увреждания, са еднакви?

Знаеш ли какво ми се случва най-често, когато вляза в някое заведение за по кафе? Някои от насядалите край масите се обръщат към мен и се вторачват, други любезно се правят, че не ме забелязват. Дразнят ме тези, които се преструват – те не са искрени! Те фактически ме лъжат. Аз приемам предизвикателството да бъда различната... Това ми дава всички шансове да докажа на останалите, че аз само изглеждам така. Моята истинска стойност е това, което е вътре у мен. Всъщност това съм аз – Нина, уникалната, неповторимата, чаровната, симпатягата... И ти, Виолета, си уникална. Не защото си в инвалидна количка, а защото имаш оная голяма обич към едно създание, което е плът от плътта ти и кръв от кръвта ти. Едно създание, което в началото си е било великото чудо, наречено Любов. Аз също имам деца. Имам дъщеря и син. Те двамата са моето сък-

рвище, моето бъдеще, моята радост, моята мъка, моите усмивки и моите сълзи. Не бих позволила никому да ми ги отнеме, така както преди години не позволих на бившия си съпруг да ми отнеме дъщеря ми, твърдейки, че аз, в мое то състояние, не мога да се грижа за нея. Това беше преди много години и аз успях да докажа, че не само мога да я отгледам, но днес вече изпитвам огромна гордост, като я гледам колко е красива, като виждам, че съм възпитала една умна, способна, горда и достойна личност. Ще направя всичко възможно малкият ми син също да порасне достоен човек.

Аз нямам право да съдя никого за неговите решения. Но мога да ти кажа само, че никога и никому не бих отстъпила личното право сама да решавам какво ще стане с моя живот. Той е мой и аз ще го живея така, както намеря за най-достойно и почтено. Не го отстъпвай и ти! Ти можеш, Виолета! Нужно е само да го повярваш. Повярвай в себе си и много скоро ще откриеш колко неща можеш!

Никой не е виновен за нашите неуспехи. Никой, освен ние самите. И не неуспехите са най-страшното. Най-страшното е, ако се откажем, когато не успеем. Тогава нищо не се случва. Тогава нищо не се променя. Тогава животът наистина спира и ние оставаме извън неговото въздействие. Наистина, най-лесно е да не се прави нищо. Най-лесно е да седнем и да търсим виновните за неуспехите си. Но това не ги решава! Решението е в самите нас. И няма нищо по-страхотно от това да вземеш и да отстояваш сам решенията си. Както всички останали хора по света. Да не позволиш на никого и на нищо да възпира порива ти към магичната да бъдеш човек, независимо дали имаш инвалидна количка или изцяло изваяна крака. Силата е във волята, а не в краката!

Повярвай в красивата Виолета, която ме погледна от Бюлетина на ЦНЖ и чиято слънчева усмивка ме подтикна да ѝ пиша. Тази Виолета е страхотна!

Излез от клетката си и позволи на другите да те харесат! Но знаеш ли?... Всеки има правото и да не те хареса. Точно както и ти имаш това право. И ако някой не те хареса, вината за това не е в инвалидната ти количка, а просто във факта, че хората така и не са успели все още да си обяснят химията на чувствата.

И ако някъде своята и моята инвалидна количка не мога да минат, то ние сме дължни да намерим другия път. Да потърсим промяната, която ще отвори пътища за количките ни, която ще ни позволи да останем хора можещи, знаещи, уникални и ценни.

Нина Жишева

Уважаеми читатели, текстът, който следва е спонтанна реакция на наша читателка по повод едно радиопредаване. Той обаче съдържа в себе си и интересна интерпретация на понятия като инвалид, инвалидност и т.н., което отново доказва колко внимателно трябва да боравим с езика.

И ако текстът ви се стори леко нестроен, то е, защото оставаме верни на принципа да публикуваме колкото се може по-автентични човешки позиции. Редакторската намера тук е по-скоро коректорска.

ЗА „НЕЯСНИТЕ“ ПОСЛАНИЯ И ДРУГИ ЯСНИ НЕЩА

Бих искала да изразя възмущението си от изказванията на д-р Татяна Василева, заместник-министър на Социалната политика, в предаването „Хоризонт до обед“ на Българското национално радио с водеща Борислава Борисова.

Преди това трябва да поясня, че аз не съм човек с увреждане и, доколкото ми е известно, нито един от членовете на моето семейство не е. Не забравям обаче да си напомням, че никой от нас не е застрахован – никой не знае какво му е подготвила съдбата. Затова мисля, че ние, „здравите“, трябва винаги да имаме едно на ум, и че проблемите на хората с увреждания касаят цялото общество, независимо в кой „контингент“ са членовете му.

Прави впечатление, че д-р Василева през цялото време защитава нечии позиции, но така и не става ясно дали те са на МС, чийто представител е, или на национално представените неправителствени, но подкрепяни от правителството, организации. Май по-скоро на вторите. Още в началото на разговора тя настоява за правата на „всички тези национално представени организации и за хора с увреждания“, като на едно кротко дете, което не може само да се социализира и „мама му търси приятелчета“. Призовава да бъде чуто мнението на тези организации. Упрекват медиите в пасивност по отношение на тях, но пропускат факта, че медиите отразяват факти и събития, а не ги създават. Ако тези организации са достатъчно упорити и намерят средствата, за да привлекат вниманието към себе си, то те непременно ще бъдат чути. С последвалия опит за жонглиране с думите „активност“ и „кресливост“ и със споменаването на думата „мотивировка“, като продължение на защитната си политика, д-р Василева по-скоро потвърждава казаното от мен. Това, че тези организации „... би трябвало... да имат активна гражданска позиция, да излизат в ефир, да защитават интересите на своите членове, но това в крайна сметка е въпрос и на лична мотивировка“, е вярно дотолкова, доколкото да искаш мнението или гласът ти да бъдат чути, е въпрос на мотивация. Грешка-

та идва от това, че „трябва“ не е мотивация, мотивация е „АЗ ИСКАМ“. И ако аз наистина искам, то аз ще съобщя високо и ясно какво искам, и ако не ме чуят всички, то поне някои ще ме чуят – което не може да се случи, ако си мълча.

Д-р Василева, може би затова смятате, че „Хоризонт“ е трибуна на една организация – защото тази организация говори високо в публичното пространство и нея я чуват. Тя коментира проблеми, които провокират общественото мнение, и затова е естествено медиите да ѝ осигурят своята трибуна.

Не мога да отмина мълчаливо още две изявления на заместник-министъра на труда и социалната политика. Възмутително е спокойно изреченото твърдение, че досегашният закон за инвалидите бил приет само защото „звучал добре“ за времето си, но после се е оказал непригоден. Е как да бъде друг при подобен „критерий за годност“?! Д-р Василева, не смятате ли за непристойно да компрометирате и политиките като цяло, и Народното събрание? Не разбирате ли колко зловредно е хора във Вашата позиция да се разпореждат със съдбите на хората, приемайки закони, които „звучат добре“? Същото се отнася и по въпроса за висши учебни заведения. Не смятам, че е редно да се говори за автономия, когато има финансова зависимост. И ако не е редно да им се вмениява как да харчат парите си, то е възможно да бъдат подкрепяни целево. И това би трябвало да е залегнало в правителствената политика. Ако Вие, д-р Василева, не подкрепяте „неясните“ Вам неправителствени организации, то поне не им пречете да си вършат работата – защото те вършат Вашата работа, при това с чужди пари.

По въпроса за терминологията и това дали трябва засегнатите от този закон да се наричат „инвалиди“ или „хора с увреждания“, ще изложя собствените си наблюдения, придобити в лично то ми ежедневие. Аз съм бременна. Това е причина работодателът ми да смята, че ще си върша работата по-бавно, ще ми бъде все по-тежко да изпълнявам служебните си задължения, ще стана раздражителна и т.н., и т.н. – всички онези промени, които съпътстват една бременност. По тази причина, след изтичането на трудовия ми договор той не беше подновен и аз останах без работа. Друга няма да си намеря, защото съм бременна. И така, аз съм обявена от обществото за невалидна да извършвам каквато и да било работа – аз съм ИНВАЛИД. И тук идва въпросът – щом аз съм инвалид, в кой съюз на инвалидите трябва да членувам? Отговорът е – в никой. Защо? Защото нямам увреждане. Оттук следва, че „инвалид“ е, първо, неточна и, второ, обидна квалификация. Обидно е да си отхвърлен от обществото – защото ти си част от него, каквато и да си, и никой няма право да ти отнема изконното ти право на избор. Аз, живот и здраве, ще родя, детето ми ще порасне и обществото отново ще ме допусне в себе си. Аз ще оцелея за това време, ще се опитам да

съхраня вярата си в човечеството. Ами тези, които ние отхвърляме поради изкарана тежка болест, злополука, а понякога и още със самото раждане? Защото аз мисля, че това е практика на българските акушер-гинекологични клиници – разказвали са ми за такива случаи – още при първата глътка въздух на роденото с увреждане дете, болничният екип пита майката дали ще го остави или ще го вземе? Още от родилния дом ние лепваме на тези деца етикет „невалидни“ (дори не хора), захвърляме ги на гръното на помийната яма, която сме създали специално за тях, и ако случайно някой от тях се опита да си покаже главата за глътка въздух, ние го натискаме с крак обратно на гръното. Тези хора в кого и на какво да вярват? А те са част от нас – и ние сме част от тях. Не е нито демократично, нито редно – а всъщност е крайно нехуманно – да ги задържаме насилва там, където сме ги затворили, и да се правим, че те не съществуват. Защото утре някой от нас може да се окаже там по приумица на съдбата... например защото някой пиян шофьор не ни е видял.

Що се касае за промяната в терминологията в закона, смятам, че да, тя трябва да се осъществи. Би трябвало господата политиците да осъзнаят факта, че за да настъпи промяна в отношението на обществото към хората с увреждания, то като начало трябва да използва правилно езика си. И не може да бъде оправдание това, че хората с увреждания ние наричаме „инвалиди“ в не знам си колко други закони и затова не било редно да променим названието и в този, който пряко определя не само съдбата им, но и – отново го казвам – отношението на обществото към тях. Елементарен пример за несъстоятелността на изказването на г-р Василева по този въпрос е следният факт, който засяга всички съпруги в България. Известно е, че жените, когато се омъжват, приемат фамилията на съпруга си. От това обаче не следва, че те трябва да променят фамилията си във всички останали до-

кументи, придобити преди брака, например диплома за образование или, да речем, акт за раждане. Не би трябвало и в този случай да има проблем, защото името не променя съдържанието на останалите закони, а по-скоро ги допълва. Приемането на новата терминология е по-скоро стъпка напред в мисленето на политиците, а посредством медиите – и на обществото.

Цялото това нещо, което бе замислено като дискусия по темата за промените на проектозакона, бе превърнато от поведението и изявленията на г-р Василева в една пародия. Напомня ми много на Чеховия „Юбилей“ – с абсурдните си текстове и неадекватни опити за диалог – където героият живее и говори само в своя собствен свят. Не е особено нормално тази „роля“ да се изпълнява от представител на правителството. Срамно е, когато хората, които ни управляват, не само не знаят какво говорят, но дори не се чуват какво казват. Работейки върху този текст, имах „честта“ да прочета един друг материал, отпечатан във вестник „Тишина“, който съдържа силно редактираната фонограма на радиопредаването. Смятам, че не е коректно най-малкото към онези хора, които поради характера на своето увреждане не са чули дискусията – защото това, което те са прочели или ще прочетат в този вестник, всъщност е опит за „превод“ на изказванията на г-р Василева. Защото Вие, госпожо Василева, наистина имате нужда от преводач, но трябваше да си го осигурите, преди да говорите по националните медии. Тогава може би и аз щях да разбера какви позиции защитавате и какво всъщност се опитвате да кажете.

Бих могла да продължа да разсъждавам върху изказванията Ви, но като че ли това е достатъчно. Все пак ние сме зрели хора и се предполага, че знаем кога да спрем. Аз спирам дотук, г-р Василева – а Вие кога смятате да се спрете?

Кристиана Бояджиева

НАШИТЕ ДОБРОВОЛЦИ

От доста време наш верен приятел (защото тя не желае да я смятаме за доброволец) е Богдана. Вероятно като порасне още малко, ще се превърне в жена-вампи – загадъчна, интересна, непредвидима. Боги, както я наричаме, има привилегията да носи някаква свръхчовешка сетивност, която ѝ помага да открива истинските неща в живота и да им се радва. А е само на 20 години...

Боги, как разбира за Центъра?

Съвсем случайно – майка ми ходеше на една от групите по бизнес-обучение, които Центърът организира, и реши един ден да ме вземе с нея. Оттогава съм си доста редовен посетител тук.

Какво те кара винаги, когато имаме нужда от помощта ти, да идваш и да ни помагаш? Какво е за теб доброволството – много млади хора предпочитат да прекарват свободното си време по друг начин?

Не се считам за доброволка – тази дума малко дистанцира. Идвам като при приятели и се чувствам така. Мисля, че всеки човек, било млад или стар, би предпочел да прекарва свободното си време с приятели...

Майка ти е прекарала полиомиелит. Трудно ли е да си дете на човек с видимо увреждане?

За мен не е, майка ми е най-прекрасният човек, когото познавам. Мисля си, че от нея съм наследила силата на духа и чувствителност

та – а така се чувствам истинска. Знаеш ли, често, като бях по-малка, си мислех какво ще направя, ако майка ми е така, изведнъж, застане пред мен без канадка, ходеща като всички останали – мисля си, че нямаше да мога да я приема, тя нямаше да бъде моята майка.

Знам, че рисуваши великолепно – какво обичаш да рисуваши?

Ооо... великолепно?!?! Мислиш ли? (и се размива от сърце) ... Амиии, хъм, обичам да рисувам... фантазии, мечти, настроения, представи. Мъже... хубави най-вече!

Какво ти носи рисуването?

Носи ми свобода. Винаги, когато нарисувам нещо и то ми хареса, се освобождавам. Чувствам се щастлива, спокойна и удовлетворена. Олеква ми... когато изхвърля това, което ми се върти в главата, на бялото платно, се чувствам като новородена. Е, не винаги успявам – не винаги имам нещо в главата си, де.

Според теб какъв е светът, в който живееш?

Светът, в който живея... си е определен!

Какво означава това?

Ами, как да ти го обясня? Светът е свят! Разбирай го и по двата начина – като земно кълбо и като нещо свято. В него всичко трябва да има своето място. В него непременно трябва да има лошо, за да се научим да търсим и да се радваме на доброто. Трябва да има тъмнина, за да се научим да търсим и ценим светлината на най-малката свецица дори... В него трябва да има грозно, за да се борим за красивото. Моят свят е мозайка от добро и зло, от тъмно и светло, от черно и бяло, ама в цял... Ох... трудна е тая работа със света.

Щастлива ли си в него?

Понякога съм щастлива, да! А понякога ми е много трудно да се примирявам с него. Казвам примирявам, защото мисля, че не мога да се боря с него, но той с мен да!... Охxxx, щастлива съм си, обичам си го! Все пак си мисля, че ако бях марсианка или венерианка... нямаше да ми е комфортно, отколкото като земен човек... е, за венерианка може и да се замисля.

Ако имаше необходимата власт, какво би променила?

Тука вече наистина не мога да ти отговоря. Ще трябва да променя себе си, за да ти кажа... не искам да имам нито власт, нито възможности, нито представи за такива неща... Но като се замисля, няма да е лошо да сваля малко цените на кафето, цигарите и сладкото, нооо... не! Не! Тогавя пък тези, дето не пият кафе, не пушат и пазят гуети, ще ме...

Как се справяш, когато ти е криво?

Ми за начало може да му гръпна един хубав реф! Но гледам да е кратичък, за да се порадвам



малко и на „правите“ неща...

Какво харесваш и какво не у хората?

Много им харесвам усмивките, ама тия, дето са от сърце. Какво не харесвам... усмивките, които не са от сърце. Не понасям безчувствеността и прекалено развития егоизъм... но хора всякакви... поне тези, които имам щастието да познавам, си ги харесвам и обичам такива, каквито са!

В какво вярваш?

Старая се да вярвам повече в хубавото и красивото, но не забравям вероятността, че може да има и лошо.

Какво е за теб любовта?

О, Валя... нацели ми слабото място. Съвсем се шашардусах. Наистина не мога да ѝ дам точно определение, но смятам, че е нещо, което се случва в момента – не в миналото, не и в бъдещето. Разбираш ли? Да се изживее! Но точно определение не мога да дам! Ама си е готско, ех!

Влюбена ли си – в какво... или, може би, в кого?

Офффф... да, и то ужасно! Ами покрай един човек, та съм влюбена във всичко – в слънцето, в звездите, в тръветата, в живота...

За какво мечтаеш?

Знаеш ли, може да ми направите една рубрика в бюлетина – „Мечтите на Богдана“. Със сигурност материал няма да ви липсва! Ех, ако можеше сега да съм на едно плажценце с... (и за пореден път се размива заразително).

И все пак, коя е мечтата, която определено държиш да се сбъдне?

Мечтая си един ден, след мнооого време – вече стара, прастара баба... без склероза обаче... седейки сред мнооого мои картини, внучета и кучета, да мога да си кажа: „Ех, какъв живот му ударих. По дяволите, не съжалявам за нищо!!!“.

Интервюто взе Валя.

ТРУДОВИЯТ КОНСУЛТАНТ: „ПОВЯРВАЙТЕ В СЕБЕ СИ, ЗА ДА ВИ ПОВЯРВАТ И ДРУГИТЕ!“

За да постигнат реални възможности за участие във всички сфери на обществения живот, хората с увреждания трябва преди всичко да реализират правото си да печелят от своя труд, съобразно своите професионални умения и наклонности.

Не са необходими много аргументи в полза на това, че човек е по-независим, когато е финансово осигурен, когато се възприема и бива възприет от околните като активен член на обществото.

Не е тайна и това, че хората с увреждане в България имат минимално участие на пазара на труда. Нивото на безработица при тях е по-високо, отколкото при хората без увреждане. Те най-често се превръщат в трайно безработни – а ако работят, по-трудно запазват работните си места в случай на съкращения, ликвидация, реструктуриране на предприятията и др. А, присъствайки активно на пазара на труда, хората с увреждания дават своя принос към системата за социална защита и икономиката на страната.

Именно затова Консултантският център към ЦНЖ предлага на своите клиенти трудово-професионално консултиране.

Най-често при нас идват хора, които не са събрали смелост сами да си търсят работа или имат негативен опит от контакти с работодатели. По една или друга причина те са склонни да приемат работа, която не отговаря на тяхното образование, професионална квалификация, способности и опит. Индивидуалната работа с хората, които търсят нашата подкрепа, подпомага професионалния им избор и процеса на определяне и изследване на проблемите и възможностите, които биха довели до положителна промяна. Особено важно е хората с увреждания да взимат собствени решения и да се ангажират с тях. Важно е да мобилизират своята енергия, да придобият увереност в собствените си възможности, да преодолеят чувството за малоценност и зависимост. Нелеката, но пък предизвикателна задача на трудовия консултант е да помогне на клиента да изгради тези качества. Затова работим заедно по придобиване на практическите умения за представяне пред работодателя, търсим възможности за включване в курсове за квалификация, преквалификация, придобиване на професия и т.н.

С цел провокиране на по-голяма лична инициатива у клиентите, въведохме нова форма на консултиране – групова. Тя ще създаде условия за обмяна на опит и информация, касаещи търсенето на работа, както и възможност за хората сами да осъществяват контакти по телефона с работодатели. (Ако имате идея и желание да се включите в такава група – ние ви очакваме!)

На хората, които идват за еднократна консултация, предоставяме информация относно програми за временна заетост, програми и микропроекти за интегрирана трудова заетост и курсове за квалификация, преквалификация и обучение към бюрата по труда.

Проблемите пред трудово-професионалния консултант не са никак малко.

От страна на работодателите е налице голяма познатата ни дискриминация – пряка или косвена. Често хората с увреждане не се допускат дори до конкурс за дадено свободно работно място единствено поради наличие на увреждане, въпреки че то не се отразява на способностите им да изпълняват професионалните си задължения. От друга страна, хората с увреждания в голямата си част са с ниска степен на образование, малък професионален опит или липса на такъв.

Затова все повече усилията ни ще са насочени и към осъществяване на по-ефективни контакти с работодателите. Така ще имаме възможност да създадем картотека на реални и потенциални работодатели.

Работодателите пък могат да разчитат на нас при търсене на подходящи кадри за обявените от тях свободни работни места, или когато имат нужда от информация за предпочените при наемане на хора с увреждане и др. Убедени сме, че така работим и за формиране на позитивно отношение и ангажираност към професионалните възможности на хората с увреждане.

Бих искала с наша помощ хората с увреждания да повярват във възможностите си за лична и трудова реализация, да стигнат до убеждението, че могат да бъдат полезни както на себе си, така и на обществото.

Повярвайте в себе си, за да ви повярват и другите!

*Рени Узунова,
Трудов консултант*

Идейната група – предизвикателство, шанс, отговорност... или от всичко по малко?

Убедена съм, че за историята, която следва, си заслужава да научат колкото е възможно повече хора. Всъщност това е история с продължение, за която преди време бях обещава да ви разкажа.

И така – те бяха пълни с енергия и ентузиазъм, имаха амбиция и вяряваха, че трябва и могат да направят нещо с еднообразното си ежедневие. Те вече се познаваха – бяха участвали в курса „Как да започна собствен бизнес“. Освен че по време на курса понатрупаха знания, разбраха и нещо важно – много по-трудно е да разработиш и реализираш една бизнес-идея, когато си сам, без необходимата подкрепяща среда и финанси, отколкото ако имаш до себе си

хора със сходни интереси, възможности и мечти, хора, на които можеш да вярваш. Те вече се бяха харесали] и знаеха, че си заслужава да опитат да направят нещо заедно, напук на стелещата се наоколо апатия и подтискащо растящата цифра на безработицата. Това нещо можеше да им отнеме време и сили, но можеше и да им донесе удовлетворение, възможност за работа, а, дай Боже, някой ген и стабилни доходи. Така се роди групата със сложното и дълго наименование „Група за стимулиране на идеи за разработване на съвместна форма на трудова заетост“. За по-кратко я наричахме „идейната група“...

Всичко започна в края на 2000-та година. Имахме твърдата увереност да разработим идея за информационен център, в който да се събира, обработва и продава информация от най-различно естество – модерно е, не изисква големи инвестиции, освен това е лесно и достъпно... на пръв поглед. Какво стоеше обаче зад всичко това? Доколко желанието ни да работим с компютри беше постижимо и изпълнимо в този момент? Направихме бърз преглед на опита, уменията и образованието, които всеки от нас имаше – равностметката беше повече от обнадеждаваща в една посока и твърде обезсърчаваща в друга. Бяхме се събрали група от хора с възможности и ресурси, но почти никой нямаше опит в работа с компютри. Ами сега? Как изобщо ще вървим към изпълнение на нашата идея, без да имаме дори основни умения за боравене с това чудо на техниката? Поколебахме се – това ли бе единственото нещо, което искаме да разработим? Оттук тръгна и „мозъчната атака“ за идеи, която даде воля и на най-шурите – разумни и не съвсем разумни – предложения. След бурните, а на моменти и драматични обсъждания, накрая старата идея за информационен център се оказа желана и изпълнима в близкото бъдеще цел. И започнахме да чертаем стъпчици, които да ни доближават бавно, но сигурно към нея. Едно беше ясно – за да успеем, трябва да се учим! Принципът – помощ за самопомощ. Тези от нас, които знаеха повече, ще обучават тези от нас, които знаят по-малко. А после, след като сме обучили себе си, ще намерим начин да продължим самите ние да предаваме знанията и уменията си на други хора с или без увреждания, намиращи се в ситуация, сходна на нашата.

Започнахме да проучваме оферти, условия и възможности за компютърно обучение. Добре познатата на повечето от нас фирма „Лозана“ изправи пред сериозно изпитание силата и издръжливостта на групата. Тестът обаче се увенча с успех – 6-месечно споразумение, което задължава фирмата два пъти седмично да осигурява транспортiranето на групата до офиса на „Асоциацията на студентите инвалиди“, където се провеждаше компютърното обучение. Някъде по това време се появи и Иван – компю-

търният ни специалист, млад, амбициозен, готов да дава, а и да взема – емоции, знания и опит от различните хора в групата. Той зае ролята на, условно казано, обучител абсолютно безвъзмездно. Не можах да устоя на изкушението и го помолих да сподели с нас какво го кара да прави такива хубави неща.

Иван: *От всички инвестиции, които съм направил досега като време, учене и похарчени пари за компютърни книги, не съм получил едно кило домати дори. Шегувам се, но е факт, че участието ми в групата ми дава усецането за някаква реализация, признание. То е възможност да видя ефект и полза от знанията, които съм натрупал. Обичам да работя с хора... приятно ми е да помагам, като виждам резултат от работата си.*

Ето какво пожелаха да споделят и още трима човека от „идейната“ група.

Митко: *Привлече ме идеята и възможността да придобия нови умения, които мога да използвам за работа. Харесва ми и това, че ще можем да помагаме, обучавайки и други хора с увреждания.*

Еми: *Благодаря на ЦНЖ, че ни събра и ни даде възможност да разберем какво можем и искаме, като работим по този начин.*

Цецка: *Видя ми се интересна идеята за информационен център. Запали ме и възможността да се науча да работя с компютър и евентуално по-нататък самата аз да започна работа, като използвам наученото. Харесахме се като група, въпреки че преминахме през много трудни моменти, докато стигнем до едно общо съгласие, и за мен това е голямо постижение. Мисля, че сме силни и ще успяваме и напред да преодоляваме трудностите.*

Е, това е почти всичко. Хората от „идейната“ група си имат своя Иван, имат си и своите бизнес-тайни, за които абсолютно ми забраниха да споменавам. Не им се сърдете, обяснимо е в условията на пазарна конкуренция. Начертах си планове, цели и стъпки, за да я има групата, макар и под друго име, в недалечното бъдеще. Аз имах шанса да бъда в тази група. Съпреживях се като равнопоставен участник, въпреки че изпълнявах формалната роля на водач. Доволна съм, че тази група „проходи“ под „крилото“ на ЦНЖ и ще продължи своя жизнен ход самостоятелно.

А за мен беше удоволствие да разкажа за тях. Много бих искала поне частица от ентузиазма и амбицията, които те излъчват, да са стигнали до вас.

И не забравяйте – отворени сме за подобни – или различни – „идейни“ групи.

Ваня Пангиева,
координатор на групи по интереси и экс-водач на „идейната“ група

Не съм силна в писането на истории, но тази, която ще се опитам да ви разкажа, си заслужава усилията.

От три години нашата организация на родители на деца с епилепсия се опитва и понякога успява да интегрира деца с епилепсия в общообразователните училища. Много беше трудно без законови основания да го правим, но се оказа, че дори законът да разрешава, директорът или педагогът не дават. Ето какво се случи при поредния наш опит в тази посока.

Емилия е на 10 години. И е във втори клас. Тя беше обявена за необучаема. С много усилия и ресурси Емето в момента чете и смята, но все още не може да пише. Досега с помощта на ресурсен педагог тя учеше с деца без увреждания в частни училища, но издръжката ѝ излиза твърде скъпо – на родителите ѝ и на нашата организация.

Емето няма друг избор, защото общинските училища не я искат.

В последното, в което правим опит да я приемат, присъствах на родителска среща във втори клас. И въпреки че не очаквах кой знае колко радушен прием, бях наистина потресена от изказванията на педагога и родителите.

Учителката откровено сподели, че се страхува от присъствието на Емето и на ресурсния педагог в клас. Опитах се да разбера откъде идва страхът на госпожата и стигнахме до истината – Емилия ще проваля часовете по български и математика, а това, според нея, са часовете с най-голямо значение. Освен това работата с децата за изграждане на умения за общуване и приемане на различията били празна работа, според педагожката. Тя истински се притесняваше и от това, че след нейните обяснения, децата от класа

приели спокойно и без насмешка Емето. Лично аз се ужасих от това притеснение.

Но това не бе краят. Една госпожа на възраст се обърна към мен и бащата на Емилия и заяви, че не е съгласна детето да бъде в един клас с децата без увреждания, защото „ще ги развали“ и „ще разтури“ добрия клас. Не издържах и казах някои истини за прословутата българска толерантност. Много ме болеше за Емето, която с нищо не е заслужила да бъде обиждана по този начин. В своя живот тя не е наранявала никого, а досега всички нараняват нея.

Аз също съм минала с големия си син по този път на отхвърляне и познавам чувствата на гняв и безнадежност, които видях у бащата на Еми. Чудя се колко още може да понесе и кога ще се прекъснат пред онова, което обществото и държавната политика налагат на гъщеричката му – един осакатен живот в изолация. Такъв, какъвто в България е животът на повечето деца като Емето.

А властниците у нас продължават да внушават на всички останали, че мястото на едно дете с епилепсия е в помощното училище, следващо от социална пенсия и от „настъргителната“ реплика – да се оправя както може. Щастливото детство и доброто образование са ерес за българските деца с увреждане, за нашите деца. Посланието от най-висше ниво е ясно – знайте си мястото и бъдете благодарни, че ви търпим!

Още съм много зневна и сигурно ми личи. Уверявам ви, че не съм се примиряла с подобно претърпение и никога няма да се примиря!

*С поздрав за всички вас и до нови срещи –
Веска Събева, майка на двама прекрасни сина
и не толкова случайно – председател на
Фондация на родители на деца с епилепсия*

ТЕ ГО ПРАВЯТ ТАКА



И в Щатите не всички е гладко по отношение на правата на хората с увреждания, но когато има някакво нарушение, накарняващо човешкото достойнство, то се атакува и се огласява така, че да се разбере в целия свят. Много „креслива“ нация са тези американци, ей...

Петиция до всички граждани на САЩ

Приятелю от всички краища на Съединените щати, призоваваме ви да бойкотираме по всякакъв начин нийоркската радиостанция WGY. На 29.01.2001 г. въздвигат в дневната програма беша коментарът на водещия за хората със сериозни увреждания. Този коментар накарнява тяхното достойнство.

Между другото, следобяд по същата радиостанция течеше шоу, в което се коментираха мимиките на хората с говорни дефекти. Водещият многократно имитираше хората със забавен говор и приемаше телефонни обаждания от слушатели, за които твърдеше, че смятат това за смешно и го-

ри годно за представяне в местния театър.

Водещият на програмата защити своя коментар с думите, че предаването му се радва на голяма аудитория, която смята подобно коментариране на хората с увреждания за забавно... А Хитлер също имаше многолюдна публика!

Част от публиката на WGY обаче не прие неговите твърдения.

Уважаеми рекламодатели – не пускайте своите обяви и реклами по тази радиостанция! Уважаеми слушатели, прекъснете на друга станция!

Приятелю, направете връзка със спонсорите. Нека поискаме от тях да спрат да купуват обяви от WGY. Разкажете на вашите приятели. Да обявим бойкот на WGY.

Нека това стигне и до всички членове на вашите организации, до най-голямото световно малцинство – това на хората с увреждания!

Ваша
WAPD (световна организация на хора с увреждания)

И знаете ли какво се случи след това? Всички рекламодатели на WGY прекратиха договорите си (склучени до края на годината) с радиостанцията. (НЖ)



Здравейте, приятели от Център за независим живот – София,

Името ми е Кайл Глозиър и живея в град Ню Фрийпорт, Пенсилвания. Аз съм на петнайсет години и имам детска церебрална парализа. Използвам електрическа инвалидна количка и либератор (това е апарат, който ми позволява да общувам с другите, тъй като говорът ми е изключително затруднен). Имам двама братя – Джейсън, който е на шестнайсет години, и Нейджъл – на девет.

В момента съм ученик в девети клас на Уест Грийни Хай Скул. Това е общо училище, което означава, че аз се обучавам наравно с всички останали ученици. Не посещавам дори специализирана паралелка за деца с увреждания, каквито съществуват в общите училища тук. Ежедневно имам по един учебен час, в който получавам помощ само за да мога да довърша домашните си.

Занимавам се с активна дейност във връзка с проблемите на хората с увреждания още от осемгодишната си възраст. Мисля си, че дейността на активиста започва тогава, когато почувстваш, че не си доволен от работещата система, в която живееш. Тогаваш започваш да правиш неща, с които да промениш тази система. Като активен член на организацията ADAPT (организация на хора с увреждания, работеща в областта на спазване на индивидуалните човешки права), аз обикалям всичките американски щати с такава цел. Това, което правим, като цяло е чрез мирните протес-

тни прояви, които организираме, да накараме нашите политици да променят политиката, свързана с начина на живот на младите хора с увреждания в САЩ. Ще ви дам пример какво представляват нашите мирни протестни действия: група хора отиват в сградата, в която се намира офисът на даден политик, и блокират тази сграда, като затварят вратите и асансьорите. Така фактически спират нормалната работа в сградата и принуждават политика да обърне внимание на около 500 протестиращи човека с увреждания. Освен това му връчваме и писмените си искания. Отменяме блокадата на сградата, чак когато политикът се съгласи и ни изпрати писмо, в което ни уверява, че ще подкрепи исканията ни. Ако след това той се оттегли от обещанието си, ние отново ще се върнем и ще блокираме сградата.

Организацията ADAPT, в която членувам, е правила вече много такива мирни протести във връзка с транспорта, достъпността на средата, личните помощници и най-вече относно Закона за американците с увреждания в САЩ. Много от нормативните уредби в САЩ са успешно повлияни от застъпническите действия на ADAPT. В момента работим върху Национална програма за услуги в общността, която се нарича MiCASA.

Активното ми участие в дейността на ADAPT ме утвърди като един наистина добър млад лидер на движението за права на хората с увреждания в САЩ. За приноса ми към това движение вече са ми присъдени множество награди. През месец юли 2000 получих учредената за първи път в страната награда, носеща името на Фран Харкин Лийдършип Ауърд. През месец декември ми бе присъдена наградата Пол Джи Херн Лийдършип Ауърд.

Аз непременно ще продължа да участвам активно във всички дейности, касаещи правата на хората с увреждания в моята страна. Надявам се да видя всичко, което е достъпно за хората без увреждания, да стане достъпно и за тези, които имат едно или друго увреждане.

Ние настояваме да получим правото си да живеем нашия живот колкото се може по-независимо. Не искаме системата да ни диктува какво ще се случва в живота ни. Аз винаги ще подбуждам към активни действия младите хора, които целят промени в нагласите, независимо в коя точка на света се намират тези млади хора. ВСИЧКИ хора с увреждания трябва да могат да живеят своя живот достойно и гордо, защото те също са част от обществото и никой няма право да ги отдели от него!

НЕКА ВСИЧКИ ХОРА БЪДАТ СВОБОДНИ!

Кайл Глозиър

Уважаеми читатели, предлагаме ви и част от изказването на Кайл от 16 август 2000 г., заради което той получи една от наградите си като активист.

...
Нека поговорим за някои федерални закони, които са в полза на хората с увреждания. Законът за рехабилитация от 1973 г. (в неговата част IDEA) позволява на мен и децата като мен да посещават масови училища, а на възрастните да работят. IDEA ми позволи да уча в „най-интегрирана обстановка“. Аз уча редовно – имам изготвен индивидуален учебен план и получавам същото образование като качество и количество, което получавам и моите връстници без увреждания. Въпреки това трябва да се извърви още дълъг път – децата все още се отделят в специални паралелки, където изучават само 10% от това, което трябва да знаят. Моето мнение е, че IDEA трябва да тръгне оттам – да направи „специалното“ извън образованието и да обучава всички деца еднакво!

Защото законът за американците с увреждания (ADA) гарантира възможността те да упражняват своите човешки права. Хората с увреждания имат възможността чрез своя живот и работа в общността да допринасят за обществото, вместо само да взимат от него. Но и тук може още много да бъде направено. Сградите все още се строят така, че хората, ползващи инвалидни колички, не могат да влязат в тях.

Кинозвезди като Клинт Истууд бяха изправени пред Конгреса, защото хотелите, на които са собственици, не са достъпни. Бизнессредите дискриминират хората, които са получили някакво заболяване – те не могат да се задържат на работа, гемотувират се и дори отказват да живеят.

Твърде често за хората с тежки увреждания като мен е много голяма вероятността да попаднем в институциите, защото ние се нуждаем от повече лична помощ, за да бъдем независими. Аз наистина съм щастлив, защото родителите ми познават федералните закони и това ще ми помогне в живота. Според лекарската поръка трябваше да ми се намери място в болницата за деца с увреждания. Аз желях да имам същите възможности като братята си Джейсън и Найджъл. Родителите ми разбраха навреме, че никой от професионалистите-лекари няма кой знае какви големи очаквания за моето бъдеще. Въпреки това те решиха, че големите очаквания са единственият път, който аз трябва да следвам в този свят. Благодаря ви, мамо и татко, за тежката работа, която вършите. Мечтая да отида в колеж и да стана писател или законотворец. И евентуално да стана първият човек с церебрална парализа, избран за президент на Съединените щати. И знаете ли, през 2024 година аз може би ще бъда отново тук, пред вас, и ще произнасям първа поздравителна президентска реч.

Ако искате да научите повече за Кайл Глозиър посетете тези страници на Интернет:

<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/photo/onassignment/adapt/>

<http://www.mouthmag.com/number60/gloziernews.htm>

<http://www.tripil.com/tripil/kyle-press.html>

Приятели, за да става бюлетинът ни все по-интересен, полезен и занимателен, се нуждаем от вашата активна подкрепа и критика. Ще се радваме, ако споделите с нас:

– Коя от рубриките ви допада най-много и защо?

– Коя от рубриките смятате, че може да се замени с друга (дайте предложения)?

– На кои от темите, разгледани в бюлетина, трябва да отделим по-специално внимание?

– Какво още желаете да съдържа бюлетинът?

И още нещо важно – загава се Пети май, Международният ген за протест на хората с увреждания. Непременно ни пишете как си го представяте, какво искате да се случи на този ген, какво да бъде мотото на общия ни протест и т. н. Пишете ни и се обаждайте! Очакваме ви!

Бел. рег. Уважаеми читатели, малко след редакционното приключване на броя, получихме отворено писмо от Асоциацията на слепоглухите. Ще публикуваме писмото в следващия брой на „Независим живот“.

Сдружението с нестопанска цел „Независим живот“ е регистрирано в Добричкия окръжен съд на 28. 06. 2000 година. В началото бяхме седем човека – учредители. Целта, която си поставихме, е подпомагане на граждани в неравностойно социално положение, с физически, психически и социални проблеми в тяхната трудова и житейска адаптация.

Дотук добре... отпук нататък тръгваше обаче нашата същинска работа. За да можем да определим по-ясно проблемите, върху които ни предстои да съсредоточим вниманието си, сдружението организира поредица от срещи с хора с увреждания. Оказа се, че техните проблеми и в нашия град не са никак малко. Като се започне с

недостъпната архитектурна среда, недостъпната информативност на хората с увреждания относно правата, които имат, социалната им изолация, невъзможността им за професионална или каквато и да било друга реализация в личен или обществен план, и се стигне до негативната нагласа на



обществото към хората с видими увреждания. Оказа се, че до този момент единствено Клубът на инвалидите е мястото, където те се събират и споделят неволите си. Впоследствие той е преобразуван в сдружение с нестопанска цел „Надежда“, където са създадени групи по интереси. Явно обаче тази клубна форма на живот не е достатъчна за хората с увреждания, които освен дискутирането на проблемите, желаят и да търсят начини за тяхното разрешаване. Което означава, че членовете и симпатизантите на „Независим живот“ стават все повече и повече. Това ни изправя пред конкретната необходимост от сформирани на екип от специалисти, които да подпомагат социализацията на хората с увреждания.

„Независим живот“ – Добрич иницира и няколко предавания по местното радио, касаещи социалното подпомагане на хората с увреждания. След много активната обратна връзка от страна на слушателите, стана ясно какво трябва да направим много спешно – пряк контакт с хората и насочването им към институциите, които могат да решат техните проблеми, както и откриване на постоянна телефонна линия за конкретна помощ за хора с физически увреждания, които нямат възможност да се придвижат докъдето и да било.

Благодарение на подкрепата и постоянното съдействие на Център за независим живот – София, в Добрич успяхме да реализираме няколко срещи, на които запознахме присъстващите с

философията за независим живот. Споделихме опит във връзка с предварителната работа по разработването на проекти. Освен това навлязохме и в сравнително непознатата област на гражданството и гражданските права – как да отстояваме правата на хората с увреждания, как да осъществим контакти с местната власт и много други полезни неща, все в тази посока.

При многобройните ни срещи с представителите от различните институции разбрахме, че няма достоверна информация за реалния брой на хората с увреждания в града. Това провокира екипът ни и с помощта на 15-те доброволци, които ни помагат, решихме да съберем необходимата ни информация. До момента сме осъществили

контакти с БЧК, Социалната служба, ТЕЛК, Бюрото по труда, Съюза на слепите, Съюза на слепоглухите, Младежкия дом, община Добрич, главния архитект на града г-жа Станчева, областната управа, детска градина за деца с ДЦП, Център за социална рехабилитация и интеграция –

звено към Общинската служба за социално подпомагане, и много неправителствени организации, сред които клуб „Социално развитие“, Български женски съюз, Хобисклуб – на хора със зрителни увреждания, Асоциация за безплатна юридическа консултация и др.

Имахме среща и с британския посланик по време на визитата му в Добрич, който ни увери, че приносът на неправителствените организации е безспорно значим в развитието на гражданското общество и реалното интегриране на хората в неравностойно социално положение.

При отбелязването на Трети декември организирахме концерт с изпълнение на младежки актьорски групи, който завърши с гражданска петиция в подкрепа на проектозакона за промени в ЗЗРСИИ, предложен от коалицията от неправителствени организации „Общество за всички“, която огласихме в медиите.

Бъдещите ни планове са насочени към изграждане на Консултантски център за независим живот, провокиране на идеята за спазване европейските нормативи за достъпна градска среда, защита и спечелване на проекти с партньорството на ЦНЖ – София пред донорските организации.

Специално изказваме своята благодарност на целия екип на ЦНЖ – София, без който идеите, които имаме, никога не биха се реализирали.

Благодарим ви, приятели!

Валентина Славчева
Добрич

КОЙ, КАКВО, КОГА, КЪДЕ



ЖИЛИЩАТА НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ МОГАТ ДА БЪДАТ АДАПТИРАНИ

Център за независим живот – София продължава активната си дейност, свързана с достъпната архитектура. В тази връзка организирахме Дискусионен клуб „Урбанистика и достъпна архитектура“. На 26 февруари (вероятно повечето от читателите ни вече знаят) се проведе първата от общо шест дискуссионни срещи на тема „Достъпност на жилищната среда“. Канка Панайотова запозна присъстващите с дейността

на Центъра и призова архитектите да се включат в работата по проекта „София – достъпна за всички“. Миролубка Бацарова – консултант по достъпността, запозна участниците с начина на организиране на независимия живот на хората с увреждания в Холандия, а арх. Йордан Тангъргов сподели и лични впечатления за достъпността там. Дискусията се завъртя около възможностите за адаптиране и изграждане на достъпни жилища с водещи арх. Олга Бакърджиева и арх. Стевка Ангелова. Арх. Светла Грънчарова беше категорична, че жилищата на хората с увреждания могат да се адаптират и да станат достъпни, т.е. технически решения се намират.

Доцент арх. Димитър Андрейчин отбеляза, че подобни срещи са полезни и допринасят много за популяризирането на идеята за изграждане на общодостъпна среда за всички.

Желание и готовност за сътрудничество с ЦНЖ при организирането на следващите срещи заявиха председателят на Сдружението на урбанистите в България, арх. Борислав Борисов, и професор арх. Стефан Попов от УАСГ.

Така че очаквайте втората дискуссионна среща на тема „Градоустройство и урбанистика“ през месец април.

ПОЛЕЗНИ ЧЕТИВА



Наредба за изграждане на общодостъпна среда в град София е поредното съвместно издание ЦНЖ и ИК „Арх- & Арт от познатата ви поредица Справочник на проектанта, строителя и инвеститора. Загължителният документ за

спазване на изискването всички обществени сгради, околната градска среда, градският транспорт и жилищните площи да бъдат достъпни за всички граждани на София (включително и за хората с увреждания), както за и критериите за достъпност е вече факт. Остава ни да очакваме изпълнението на наредбата, за да стане нашата столица наистина град за всички.

ДОБРА НОВИНА

Столичните общински съветници гласуваха бюджета за 2001 година. Един милион лева са предвидени за изграждане достъпна градска среда. Е, това вече наистина е добра новина...

За желаещите да ползват услугите на консултантите на Център за независим живот – връзката е на адрес: гр. София 1606, ул. „Лайош Кошут“ № 5 и на телефони 951 51 66 и 952 09 86.

e-mail: cil-cc@bitex.com

За ваше улеснение търсете Жени, която бързо ще ви ориентира как да стигнете до това, което ви интересува.

Novib

С финансовата подкрепа на Холандската организация за международно развитие и сътрудничество – Новиб

Financed by the Netherlands Organisation for International Development Cooperation – Novib

Отговорен редактор: Валентина Воденичарова
Без-отговорен редактор: Вера Младенова
Фотограф: Васил Янин
Предпечат и печат: Офис Маркет ЕООД
Тираж 1000. Разпространява се безплатно.



Център за независим живот

София 1000, ул. Гургулят № 2
мел./факс: (02) 98 98 857, 98 11 548,
98 05 839, e-mail: cil@bitex.com